

Az embercsempészás bűncselekményének szabályozási sajátosságai és büntetéskiszabási jellemzői

Gál Andor* – Karsai Krisztina**

A tanulmány a Szegedi Járásbíróságra 2022. március 1. és 2023. június 30. között érkezett, összesen 514 embercsempészéssel kapcsolatos büntetőügy iratainak vizsgálata alapján tett megállapítások bemutatására fókuszál. A tanulmányban az empirikus kutatás eredményeként levont konklúziók megértéséhez szükséges jogintézmények büntetőjog-dogmatikai szempontú elemzése is megjelenik, ennek keretében sor kerül az embercsempészás szabályozástörténeti előzményeinek bemutatásán túl a tényállásnak az elkövetési magatartás, az elkövető, a stádiumok, valamint a rendbeliség nézőpontjából történő vizsgálatára is.

Kulcsszavak: embercsempészás – empirikus megközelítés – jogellenes határátlépés – segítségnyújtás

On the substantive criminal law characteristics and sentencing features of the crime of human smuggling

The paper focuses on the presentation of the substantive criminal law findings based on the review of the file of 514 criminal cases related to human smuggling received by the Szeged District Court between 1 March 2022 and 30 June 2023. The paper also provides a criminal law-dogmatic analysis of the legal institutions necessary for understanding the conclusions drawn as a result of the empirical research, which includes an analysis of the legal history of human smuggling from the perspectives of the perpetrator's conduct, the perpetrator and the inchoate offences.

Keywords: assistance — empirical approach – human smuggling – irregular border crossing

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2025.2.5>

1. Bevezetés

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 353. §-ában szabályozott embercsempészás bűncselekménye a kutatások homlokterébe került az elmúlt évtizedben¹, elsősorban a 2015-2016-os menekültügyi válság és

* Egyetemi adjunktus, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete.

** Intézetvezető egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete

¹ Bartus Gábor: Az embercsempészás bűncselekmény statisztikai alakulása 2015–2022 között. *Határrendészeti tanulmányok* 20 (2023) 5-15. o.; Bakonyi Mária: A vagyoni haszonszerzési célzat embercsempészás bünteténél. *Magyar Jog* 69 (2022) 443-451. o.; Éberhardt Gábor: Magyarország az

annak migrációs kriminálpolitikai kezelése okán, és mind a büntetőjog-tudomány, a kriminológia, mind pedig a rendészettudomány jeles képviselői foglalkoztak a témakör részkérdéseivel. Jelen tanulmány szerzői a Szegedi Tudományegyetemen működő kutatócsoportjukban² maguk is folytatnak ilyen kutatásokat³, amelynek bázisát a Szegedi Járásbíróságon lefolytatott aktakutatás képezi. A kutatásban a 2022. március 1. és 2023. június 30. között a Szegedi Járásbíróságra érkezett,⁴ összesen 514 embercsempészséssel kapcsolatos büntetőügy aktaanyagát vizsgáltuk át büntető anyagi jogi, büntetőeljárási sajátosságok, kriminológiai és statisztikai szempontok szerint.

A kutatócsoport által megvizsgált 514 büntetőügyből az adattisztítás során 20 ügy adatai hiányosnak vagy sérültnek mutatkoztak, így azokat az egyes statisztikai adatok kivonatalása során nem vettük figyelembe. Adathiányt vagy adatsérülést az említett ügyekben az aktában feltárt iratok hiánya vagy iraton azonosított rögzítési hiba eredményezett. A kutatócsoport az aktavizsgálatot megelőzően abból a hipotézisből indult ki, hogy az embercsempészség miatt indult ügyek kriminológiai jellemzői nagyfokú egyezést mutatnak: a bűncselekmény kifejtését társas és egyben szervezett elkövetés jellemzi, az egyes elkövetők tényállásszerű cselekményüket előre meghatározott feladatmegosztás szerint fejtik ki és ezen elkövetők döntő többsége nem magyar állampolgár, így Magyarországgal semmilyen kapcsolata nem mutatható ki. Mindezek alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az embercsempészség büntette miatt indult büntetőügyek jogi megítélésüket tekintve egyszerűek, hiszen a jogalkalmazó szerveknek azonos szempontok vizsgálatán keresztül kell a hatáskörükbe tartozó eljárási cselekményeket lefolytatniuk. Ennek kapcsán kutatási kérdésként merült fel, hogy a hasonló tárgyi súlyú és egyébként egyszerű megítélésűnek tekinthető ügyekben az eljáró bíróságok a büntetőjogi felelősség megállapítása során az irányadó törvényi rendelkezéseket következetesen (egységesen) és egyébként az anyagi jog szabályainak megfelelően alkalmazzák-e.

újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában. Belügyi Szemle, 69 (2021) 345-374. o.; Tóth Géza: A Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott döntése embercsempészség büntetése. *Jogesetek Magyarázata* 12 (2021), 29-42. o.; Zsirai Veronika: Az illegális be- és átvándorlás segítése - az embercsempészség bűncselekménye. *Ügyészek Lapja*, 1 (2019), 35-45. o.; Gaál Gyula: Az embercsempészség jellemzői Magyarországon. in: *Kompendium - Írások Fenyvesi Csaba egyetemi tanár születésének 60. évfordulójára*. (szerk.: Herke Csongor) Pécs, 2021, 39-44. o.; Windt Szandra: Az embercsempészséssel kapcsolatos büntetőügyek aktuális problémái. *Ügyészek Lapja* 22 (2015), 5-14. o.; Sántha Ferenc – Bartkó Róbert: Criminal Legal Steps to Stop the Irregular Migration in Hungary. *European Journal of Crime Criminal Law and Criminal Justice* 32 (2024), 197-219. o.; Hautzinger Zoltán: Idegenrendészet a büntető igazságszolgáltatás szolgálatában. *Belügyi Szemle*, 71 (2023), 375-393. o.

² Digitális Társadalom Kompetenciaközpont – Mesterséges intelligencia és jogrend kutatócsoport „Embercsempészség” munkacsoportja (Gál Andor, Karsai Krisztina, Fantoly Zsanett, Kovács Péter, Kelemen Bálint; Szegedi Tudományegyetem).

³ Közleményeik: Karsai Krisztina: Algoritmikus támogatás a büntetőbírói döntéshozatalban – elméleti alapok egy büntetőeljárási kísérlethez. *Jogtudományi Közöny* 79 (2024), 389-399. o.; Gál Andor – Karsai Krisztina: Szankciós megoldások a migrációs krízis enyhítése, majd a börtönképesség visszaszorítása érdekében Magyarországon. *Európai Jog* 24 (2024), 9-18. o.; Fantoly Zsanett – Gál Andor – Kelemen Bálint: Az embercsempészség büntette miatt indult büntetőügyek büntetőeljárási sajátosságai a Szegedi Járásbíróság 2022-2023. évi joggyakorlatának tükrében. *Magyar Jog* 72 (2025), 409-417. o.

⁴ A Szegedi Törvényszék elnökhelyettese az aktakutatást a 2024.EI.XI.F.1/2. számú határozatával engedélyezte.

Így a kutatás módszertanát tekintve elmondható, hogy az akták elemzése során vizsgáltuk az egyes tényállások minősítésének és a szankciótani szabályok alkalmazásának megfelelőségét, valamint a büntetés kiszabása során figyelembe vett szempontokat és az azokhoz kapcsolódó indokolást is.

Az államhatár melletti területeken különösen jelentős ezen bűncselekményeknek az összбүнözésen belüli aránya, a regisztrált bűncselekmények között jelentős reprezentációja van az utóbbi néhány évben az embercsempészség bűncselekményének (2017-től kezdődően évi 250-400 eset), amellyel kapcsolatos büntetőeljárások döntő többsége Csongrád-Csanád, Bács-Kiskun és Baranya, valamint Győr-Moson-Sopron vármegyében kerül lefolytatásra. A 2022-2023. közötti időszakban az összes regisztrált embercsempészség közel 20%-a Csongrád-Csanád vármegyében történt, így a Szegedi Járásbíróság éves munkaterhét erősen befolyásolták az embercsempészség büntette miatt indult büntetőügyek.⁵ E бűnelkövetési tendenciát a következő táblázat⁶ szemlélteti.

Év	Regisztrált embercsempészség bűncselekmény (db)	Ebből Szegedi Törvényszék illetékességi területén (db)	Arány / Leterheltség
2019	133	58	43 %
2020	362	37	10 %
2021	788	81	10 %
2022	1817	328	18 %
2023	1601	377	24 %

Ebben a tanulmányban az embercsempészség büntető anyagi jogi jellemzőit vesszük számba, egyfelől bemutatjuk röviden a törvényi szabályozás változásait és annak indokait, majd ezt követően a hatályos anyagi jogi törvényi háttér elemzésére kerül sor, amelyet a konkrét büntetőügyekből vett példákkal is illusztrálunk. Megvizsgáljuk az aktakutatás eredményeként beazonosított, tipikus elkövetési mintázatokat és a kapcsolódó büntetéskiszabási gyakorlat főbb jellemzőit is meghatározzuk.

2. Szabályozástörténeti előzmények

2.1. Az 1948. évi Bn. szabályozása. A tiltott határátlépéshez történő segítségnyújtás önálló bűncselekményi alakzata előképének az 1948. december 7-től hatályos, a tiltott útlevélhasználatra és tiltott határátlépésre vonatkozó büntető anyagi jogi rendelkezések tekinthetők. A büntetőtörvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló 1948. évi XLVIII. törvény

⁵ Az adatok a BSR rendszerből származnak (<https://bsr.bm.hu/>) letöltés ideje: 2025.04.27.

⁶ Lásd Forrás: Fantoly Zsanett – Gál Andor – Kelemen Bálint i.m. 409. o.

(1948. évi Bn.) 48. §-a szerinti tényállással⁷ a jogalkotó a fogalmilag bűnsegédi magatartást – sui generis jelleggel – önálló tettesi cselekménnyé nyilvánította, és egyúttal az alapcselekményhez képest súlyosabb megítélésű deliktumként is értékelte azt.⁸

A sui generis változat törvénybe iktatásának indokaként az előterjesztői indokolás megjegyezte, hogy az embercsempészt megvalósító cselekmény a tiltott határátlépéshez nyújtott bűnsegély formájában büntetőjogilag eddig is értékelhető volt,⁹ azonban a Csemegi-kódexben foglalt általános részi rendelkezések¹⁰ a bűnsegéd részére jelentős büntetésenyhítési szabályok alkalmazását tették lehetővé, amely nem egyeztethető össze a cselekmény társadalomra veszélyességével.¹¹ Az előterjesztői indokolás szerint az embercsempész segítségnyújtása rendszerint anyagi előny fejében vagy „szokásszerűen” (mai terminológiával élve: üzletszerűen) történik, ezért az általános részi kedvezmények fenntartása nem indokolt.¹²

Kiemelendő, hogy az 1948. évi Bn. fentiekben írt szabályai 1957. február 8-tól szigorúbb rendelkezésekkel egészültek ki, mivel az ország területének elhagyására vonatkozó büntető rendelkezések kiegészítéséről szóló 1957. évi 12. törvényerejű rendelet 3. § (1) bekezdése a tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújtó személyt már egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyonelkobzással fenyegette.

2.2. Embercsempészs bűncselekményének megjelenése az 1961. évi Btk.-ban. Az embercsempészs bűncselekménye önálló deliktumként és e megnevezéssel az 1961. évi Btk. hatálybalépésével jelent meg a büntető anyagi jogban.¹³ A szabályozásban az alapeseti üzletszerűség fenntartásával az 1957. évi 12. törvényerejű rendelet rendelkezéseinek továbbélése figyelhető meg, ugyanakkor a tiltott határátlépéshez kapcsolódó üzletszerű¹⁴ segítségnyújtás mellett az erre

⁷ 1948. évi XLVIII. törvény 48. § (1) bekezdése szerint vétséget követ el és öt évig terjedhető fogházzal büntetendő az, aki más nevére szóló útlevelet vagy a határ átlépésére jogosító egyéb okiratot használ, a saját nevére vagy harmadik személy nevére szóló útlevelet vagy ilyen okiratot másnak használatra átengedi, magáról vagy útítársáról hamis bejelentést tesz, a hatóságot a határ átlépésére való jogosultsága tekintetében egyébként félrevezetni törekszik vagy a határt meg nem engedett módon lépi át, úgyszintén aki az 1903:VI. tc. 2. §-a értelmében elrendelt útlevélkötelezettség esetében az ország területén, illetőleg annak meghatározott részében útlevél nélkül utazik vagy közlekedik. E § (3) bekezdése alapján büntetett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt.

⁸ Gaál Gyula: Az embercsempészs büntetőjogi aspektusából. *Belügyi Szemle* 64 (2016), 79. o.

⁹ Vö. a magyar állam biztonságát és nemzetközi érdekét veszélyeztető egyes cselekmények büntetéséről szóló 1940. évi XVIII. törvénycikk 10. §.

¹⁰ Lásd a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikknek (Csemegi-kódex) 72. §-a szerint alkalmazandó 66. §-át.

¹¹ Lásd 1948. évi Bn. 48. §-hoz fűzött részletes indokolás.

¹² Uo.

¹³ A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény (1961. évi Btk.) 1962. július 1-jétől hatályos 204. §-a szerint: „Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánlkozik vagy összebeszél, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetésként vagyonelkobzásnak és kitiltásnak is helye van.”

¹⁴ Az 1961. évi Btk. 114. §-a szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki hasonló jellegű

történő ajánlkozás vagy erre vonatkozó összebeszélés is ugyanolyan büntetési tétellel – két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel – fenyegetett elkövetési magatartást képezett.¹⁵ Megjegyezzük, hogy ugyan az üzletszerűség az embercsempészség bünteténél alaptényállási elem volt, ez azonban nem jelentette azt, hogy a tiltott határátlépéshez kapcsolódó egyszeri segítségnyújtás büntetlen cselekmény lett volna. Ennek oka az, hogy az 1961. évi Btk. a tiltott határátlépést – az embercsempészségnél enyhébb, egy évtől öt évig tartó szabadságvesztéssel szankcionált – bűncselekményként szabályozta, amelynek kifejtéséhez nyújtott segítség bűnsegélyként volt minősíthető.¹⁶

2.3. Az 1978. évi Btk. által szabályozott embercsempészség. Az 1979. évi július 1-jén hatályba lépett 1978. évi Btk. az embercsempészség alaptényállásából mellőzte az üzletszerűséget, helyette a vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából való segítségnyújtást kriminalizálta azzal, hogy az előkészületi magatartások, így az előbbi cselekményekre való ajánlkozás vagy vállalkozás továbbra is önálló – vagylagos – elkövetési magatartást képezett.¹⁷ A módosítások indokokaként az előterjesztői indoklás arra utalt, hogy az embercsempészség bünteténél elkövetése rendszerint szervezett formában történik, ezért az ilyen elkövetőknél felesleges annak vizsgálata, hogy ők maguk vagyoni haszonszerzés miatt jártak-e el, vagy őket más vezette az együttműködésre, hiszen a szervezetben közreműködésük mindenképpen jelentős fokban veszélyes a társadalomra.¹⁸ Az üzletszerűség kiiktatásának okáról a miniszteri indoklás nem tesz említést, feltételezhetően a jogalkalmazó szervek számára a bizonyítási eljárás egyszerűsítését célozta a módosítás.¹⁹

Az előzőekben részletezett szabályozás nagyobb mérvű módosítására került sor 1990. január 1-jével.²⁰ A tiltott határátlépés csak fegyveres elkövetése esetén minősült bűncselekménynek, egyebekben annak dekriminalizációjára került sor. A tiltott határátlépés e bűncselekményi alakzatához vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából való segítségnyújtás az embercsempészség alapesetét valósította meg. Az embercsempészség privilegizált eseteként volt értékelhető, ha az elkövető a tiltott határátlépés szabálysértési változatához, azaz a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez nyújtott segítséget. Kiemelendő, hogy e módosítással a bűncselekmény büntetési tételei is jelentősen enyhültek: az alapeset egy évtől öt évig terjedő, míg a privilegizált

bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

¹⁵ E két fordulat az előkészület legáldefiníciójának alapulvételével sui generis előkészületi cselekményként értékelendő. Vö. 1961. évi Btk. 11. § (1) bekezdés.

¹⁶ Vö. 1961. évi Btk. 203. § és 14. § (2) bekezdés. Az üzletszerűség jegyeit nem mutató, az előkészület stádiumában rekedt embercsempész tevékenység pedig a tiltott határátlépés előkészületeként lehetett büntetőjogilag értékelhető. Vö. 1961. évi Btk. 203. § (4) bekezdés és 11. § (1) bekezdés.

¹⁷ Lásd a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 218. §.

¹⁸ Az 1978. évi Btk. 218. §-hoz fűzött részletes indoklás.

¹⁹ Így pl. Bakonyi Mária: A vagyoni haszonszerzési célzat embercsempészség bünteténél. Magyar Jog 69 (2022), 444. o.

²⁰ Megállapította a külföldre utazásról és az útlevélről szóló 1989. évi XXVIII. törvény 20. § (2) bekezdése.

tényállás két évig terjedő szabadságvesztéssel volt fenyegetett. Ez a kriminálpolitikai szemléletváltás azonban nem volt tartós: 1999. március 1-jével a bűncselekmény büntetési tételeit a jogalkotó felemelte: az alapeset két évtől nyolc évig, a privilegizált eset három évig terjedő szabadságvesztéssel volt fenyegetett.²¹

1997. szeptember 15-től a privilegizált eset hatóköre tovább szűkült, ugyanis a vagyoni haszonszerzés célzata is a tényállás részévé vált. Ebből következően a tiltott határátlépésnek a vagyoni haszonszerzési célzat hiányában történő segítése – bűnsegély formájában – csak akkor képezett bűncselekményt, ha az a tiltott határátlépés bűncselekményi változata tettesének alapcselekményéhez járult.²²

2002. április 1-jével a tiltott határátlépés teljes körű dekriminalizációjára került sor, annak fegyveres elkövetése is csak legfeljebb szabálysértésként volt értékelhető.²³ Ugyanezen időponttól az embercsempészség bűncselekményi tényállása is módosult, mivel az új törvényi szabályozás a büntetőjogi védelmet valamennyi államhatárra kiterjesztette, és a bűncselekmény alapesetének megvalósuláshoz nem volt szükséges a vagyoni haszonszerzés célzata sem.²⁴ Megváltozott a deliktum egység-többség tani megítélése is, hiszen a minősített esetek közé bekerült az „államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva” elkövetési mód, amellyel a jogalkotó törvényi egységet, mégpedig összefoglalt bűncselekményt konstruált. Ennek hatására a bűncselekmény rendbelisége már nem a megsegített tiltott határátlépők számához, hanem a segítségnyújtásokhoz igazodott.²⁵ A módosítás érintette a bűncselekmény büntetési tételeit is, az alapesetet érintően három évig terjedő szabadságvesztést, míg a minősített tényállás tekintetében egy évtől öt évig, illetve két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést helyezett a jogalkotó kilátásba.

3. Embercsempészség büntette a hatályos Btk.-ban

A Btk. 2013. július 1-jei hatálybalépése az embercsempészség szabályozását nem érintette, az 1978. évi Btk. korábbiakban ismertetett rendelkezései változatlan tartalommal éltek tovább a büntetőkódexben egészen 2015. szeptember 15-ig. 2015 őszére az illegális határátlépések száma jelentős mértékben megnövekedett, erre figyelemmel a kormány tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet vezetett be, amelynek kezelésére jogi és rendészeti intézkedéseket is hozott. Utóbbi tekintetében elsődlegesen az államhatár védelmét biztosító létesítmények telepítése érdemel figyelmet. A Btk.-t is módosító törvény miniszteri indokolása szerint „e létesítmények funkciója az állam önvédelmének kiteljesítése, egyben jelzése is annak, hogy az

²¹ Megállapította a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény 52. §-a.

²² Megállapította a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény 29. §-a.

²³ Lásd a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 8. § (2) bekezdése.

²⁴ Lásd a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 27. §.

²⁵ Korábbi bírói gyakorlat szerint az embercsempészség annyi rendbeli bűncselekmény, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújt, erre ajánlkozik vagy vállalkozik. Lásd BH1986. 484.

állam az önvédelem jogával élni kíván, és ezt a jogot tiszteletben kell tartani. Az e létesítményekkel biztosított védelem kijátszása, a létesítmények megromlása olyan fokban veszélyezteti a hatékony államhatár-védelmet, hogy annak megfelelő sui generis büntetőjogi szankcionálása is indokolt.”²⁶ Az említett válsághelyzet megoldására a kormány tehát határállomás létesítésével és szigorúbb határőrizeti intézkedések foganatosításával reagált. Ezzel párhuzamosan a jogalkotó szükségesnek tartotta a büntetőjogi szabályozási háttér átalakítását is. Ennek eredményeként a büntetőkódexbe beiktatásra kerültek az ún. határállomással kapcsolatos bűncselekmények,²⁷ valamint az embercsempészség bűncselekményének minősített eseteit is átalakította a törvényhozó a büntetési tételek jelentősen felemelése mellett. A bűncselekmény alapesete ismételten egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett, míg az egymásra épülő minősített esetek közül a legenyhébb alakzat elkövetése esetére is két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést helyez kilátásba a jogalkotó.

3.1. Objektív tényállási elemek és a bűncselekmény stádiumtani megítélése. A bűncselekmény elkövetési magatartása az államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez való segítségnyújtás. Az alapcselekmény, azaz a határátlépés jogszerűségével összefüggésben a következőkre hívjuk fel a figyelmet.

Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény (Hatv.) 11. §-a szerint az államhatárt nemzetközi szerződésben és törvényben meghatározott feltételekkel – ha nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa kivételt nem tesz – a forgalom számára megnyitott, a forgalom jellegének megfelelő közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen vagy a határátlépési ponton, ellenőrzés mellett szabad átlépni. A személyek határátlépésére irányadó szabályokról szóló új Schengeni határ-ellenőrzési kódex²⁸ biztosítja az Unió tagállamai közötti belső határokat átlépő személyek határ-ellenőrzések alóli mentességét.²⁹ Belső határ alatt a tagállamok közös szárazföldi határait, beleértve az álló- vagy folyóvizeken áthaladó határokat is; a tagállamok belső légi járatok indítására és fogadására szolgáló repülőtereit, és a tagállamok rendszeres belső kompjárat céljára szolgáló tengeri, folyami és tavi kikötőit kell érteni.³⁰ Ezeket a határokat bármely ponton át lehet lépni anélkül, hogy személyellenőrzésre kerülne sor, függetlenül az adott személy állampolgárságától.³¹ Ezen, ún. schengeni vívmányok érvényesülése érdekében a tagállamok kötelesek megszüntetni a belső határokon a közúti határátkelőhelyeken zajló folyamatos forgalom valamennyi akadályát, különösen a nem kizárólag a közúti közlekedésbiztonság miatt elrendelt

²⁶ Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény általános indoklása.

²⁷ Határállomással kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §), Határállomás tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), Határállomás megromlása (Btk. 352/B. §).

²⁸ A személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2016. március 9-i (EU) 2016/399 rendelete (Schengeni határ-ellenőrzési kódex).

²⁹ Schengeni határ-ellenőrzési kódex 1. cikk.

³⁰ Schengeni határ-ellenőrzési kódex 2. cikk 1. pont.

³¹ Schengeni határ-ellenőrzési kódex 22. cikk.

sebességkorlátozásokat.³²

Ezzel szemben a külső határokat csak a határátkelőhelyeknél és azok hivatalos nyitvatartási ideje alatt lehet átlépni.³³ Külső határok alatt a tagállamok belső határainak nem minősülő szárazföldi határait – beleértve az álló- vagy folyóvizeken áthaladó határokat, tengeri határokat és repülőtereket, folyami, tengeri és tavi kikötőket – kell érteni.³⁴ Mindezek alapján külső határok esetében az államhatár átlépése határátkelőhelyen,³⁵ illetve határátlépési ponton³⁶ történhet.

Az embercsempészás alapcselekményét képező határátlépés jogszerűsége tekintetében utalunk továbbá arra is, hogy a Magyarországról történő kiutazás esetében a határátlépés jogszerűségének vizsgálatakor a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvényben meghatározott követelmények is figyelembe veendők.³⁷ Kiemelendő, hogy a törvényi tényállás a jogosulatlan határátlépést nem korlátozza Magyarország államhatáraitra. Ennek megfelelően, ha a Btk. területi-személyi hatálya fennáll, a deliktum elkövetési magatartása más államok közötti határok jogosulatlan átlépésével összefüggésben is kifejezhető. A határátlépő személy alapcselekménye minősülhet

- tiltott határátlépés szabálysértéseként [Szabs. tv. 204. § (1) bekezdés], ha a Magyarország területére történő jogosulatlan belépés nem határázáron keresztül történt, vagy a határsértést a Magyarország területéről történő kilépés során fejtette ki,
- határázár tiltott átlépéseként [Btk. 352/A. § (1) bekezdés], amennyiben a Magyarország területére történő jogosulatlan belépésre határázár kijátszásával került sor,
- külföldi jog szerinti rendszeti szabály megsértéseként, ha a tiltott határátlépés más államok közötti határok között valósul meg.³⁸

A bűncselekmény sui generis bűnsejtel, ugyanis annak elkövetési magatartása a passzív alany fenti tevékenységéhez nyújtott segítség. A bűncselekmény sui generis jellegéből adódóan – a részességgel szemben – nem járulékos jellegű,³⁹ így megvalósításának nem feltétele, hogy a tiltott határátlépés sikeres legyen.⁴⁰ A bírói gyakorlat szerint a segítségnyújtás nem kizárólag az államhatár effektív átlépésével, hanem az ahhoz vezető cselekménysorozat más fázisaiba történő aktív

³² Schengeni határ-ellenőrzési kódex 24. cikk. A Schengeni határ-ellenőrzési kódex 25-27. cikkei szerint valamely tagállamban a közrendet vagy a belső biztonságot fenyegető komoly veszélyhelyzet esetén a belső határokon történő határellenőrzés ideiglenes visszaállítására van lehetőség.

³³ Schengeni határ-ellenőrzési kódex 5. cikk (1) bekezdés.

³⁴ Schengeni határ-ellenőrzési kódex 2. cikk 2. pont.

³⁵ Határátkelőhelynek minősül az illetékes hatóságok által a külső határok átlépése céljára engedélyezett átkelőhely [Hatv. 2. § a) pont, Schengeni határ-ellenőrzési kódex 2. cikk 8. pont].

³⁶ Határátlépési pont a személyforgalmat lebonyolító, határátkelőhelynek nem minősülő hely, amelyen az államhatáron átnyúló vagy annak közvetlen közelében levő területen található műemlék, természeti érték vagy más turisztikai látványosság megtekintése vagy rendezvény látogatása céljából lehet az államhatárt átlépni [Hatv. 2. § c) pont].

³⁷ A külföldre utazást korlátozó rendelkezésekre lásd a 1998. évi XII. törvény 16. §-át.

³⁸ Gál Andor: A közigazgatás rendje elleni bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2023. szeptember 1. időállapotú, 2024. évi Jogtár-formátumú kiadás.

³⁹ BH2000. 333.

⁴⁰ EBH2003. 928.

be kapcsolódás minden formájával is megvalósítható.⁴¹ A segítségnyújtás a határátlépés sikerének tényleges és releváns előmozdítása, amely fizikai (például határhoz szállítás, határon történő átkísérés, továbbkísérés, anyagi jellegű juttatás vagy hamis úti okmányok szolgáltatása) vagy pszichikai (például határátlépés kedvező helyére vonatkozó tanácsadás, útbaigazítás, határrendészetért felelős hatóságok félrevezetése, figyelmének elterelése vagy akár mindezek, illetve a fizikai segítségnyújtás előzetes ígérete) jellegű egyaránt lehet.⁴²

Az elkövetési magatartás tipikusan tevékenységben áll, a mulasztás akkor tényállásszerű, ha az elkövetőnek a tiltott határátlépés megakadályozására nézve speciális kötelezettsége áll fenn.⁴³ Az embercsempészás büntette a segítségnyújtásával befejezetté válik, így annak már nincs jelentősége, hogy azon személy, aki a segítséget kapta, a határt ténylegesen átlépi, vagy azt a határvonalon megkísérli-e.⁴⁴ Így, ha a szállításra vállalkozó elkövetőt a hatóságok még azt megelőzően elfogják, hogy a tiltott határátlépőkkel – a térbeli és időbeli kapcsolat hiányára tekintettel – ténylegesen kapcsolatba léphetett volna, az embercsempészás büntettének a befejezett alakzatát, de még a kísérletét sem valósítja meg, cselekménye helyesen előkészületi stádiumként értékelendő.⁴⁵

Fontos megemlíteni, hogy a tényállás szövegében szereplő jogszabályi rendelkezések megsértése az államhatár átlépéséhez kapcsolódik, így ez a jellemző a segítő elkövetési magatartással érintett migráns személy „alapcselekményét” írja le, valójában tehát nem a tettes elkövetési magatartását specifikálja. Ekként azt is ki lehet mondani, hogy a bűncselekmény nem kerettényállás. Ennek ellenére azonban a vizsgált ítéletek egy részében az indokolásban rendszerint azonos szövegezésben, és így félreérthetően megjelenik ennek nem egyértelmű lehatárolása: „... a Btk. 353.§ (1) bekezdése szerinti embercsempészás bűncselekmény úgynevezett kerettényállás, vagyis az azt kitöltő jogszabályi rendelkezések, jelen esetben az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX törvény 11. §-ában, valamint harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 6. §-ában megfogalmazott rendelkezések megszegésének megállapításával lesz tényállásszerű a cselekmény, azaz így állapítható meg a bűncselekmény elkövetése (...)”.

Ez az indokolás nem érzékeny a fentiekben harmadikként említett jogszerűtlen államhatár-átlépési esetkörre, illetve még azért is kifogásolható, mert az „alapcselekmény” részletes vizsgálatára valójában nem is kerül sor a büntetőeljárásban, így a fenti jogszabályi rendelkezések megszegését ténylegesen nem állapítja meg a bíróság (amelyet a tényállásszerűség feltételeként olvashatunk fentebb). Ezt az értelmezést – véleményünk szerint – már csak ezek miatt is kerülni szükséges, azonban további problémát okoz a szándékosság kérdését illetően is (lásd később).

⁴¹ BH2007. 328.

⁴² BH2000. 333.

⁴³ Ezzel ellentétesen a szakirodalomban kizárólag tevéses elkövetés lehetőségéről szól Bakonyi i.m. 446. o.; Gaál Gyula: Az embercsempészás a magyar büntetőjogban. *Belügyi Szemle* 71 (2023), 2054. o.

⁴⁴ Kúria Bfv.733/2023/10. [24].

⁴⁵ Kúria Bfv.733/2023/10. [26]. Lásd továbbá BH2024. 2.

Embercsempészesi ügyekben felmerülhet az az objektív helyzet, hogy olyan, harmadik ország állampolgárságával rendelkező vagy hontalan személy követi el az „alapcselekményt”, aki az uniós jog szabályai szerint Magyarországon nemzetközi védelmet kérelmezőnek minősül.⁴⁶ Ebben az esetben követelmény, hogy a kérelmezőnek ténylegesen lehetősége legyen arra, hogy kérelmét mielőbb benyújthassa, ugyanakkor e rendelkezés sérelme nélkül a tagállamok előírhatják, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelmek személyesen és/vagy valamely kijelölt helyen kerüljenek benyújtásra.⁴⁷ Erre figyelemmel önmagában nem sérti az uniós jogot azon, magyar államhatár rendjét megállapító tagállami szabályozás, amely szerint az államhatárt a forgalom számára megnyitott, a forgalom jellegének megfelelő közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen vagy a határátlépési ponton, ellenőrzés mellett szabad átlépni.⁴⁸ E határátlépési pontokon vagy határátkelőhelyeken azonban Magyarországnak biztosítania kell, hogy a nemzetközi védelmet kérelmező személy e kérelmét akadálymentesen, észszerű határidőn belül benyújthassa, azaz nem alakítható ki olyan tagállami közigazgatási gyakorlat, amely korlátozza a kérelem benyújtására szolgáló ügyintézési helyre való belépésre napi szinten jogosult kérelmezők számát.⁴⁹

A fentiekben kifejtettek alapján, ha a magyar államhatáron elhelyezett határátkelőhelyhez vagy határátlépési ponthoz való eljutásban nemzetközi védelmet kérelmező személynek történik segítségnyújtás, az embercsempészés bűncselekménye nem valósulhat meg, akkor sem, ha egyébként a kérelmező Magyarországra történő belépésre jogosító okmánnyal vagy engedéllyel nem rendelkezik.⁵⁰ Dogmatikai szempontból ez a helyzet egy alkalmatlan kísérlet is lehetne, mivel a „csempészett személy” nem jogszerűtlenül lépi át a határt. Alkalmatlan kísérlet azonban csak akkor állhat fenn, ha az elkövető úgy tudta, hogy a jogszabályi rendelkezések megszegésével lépi át a migráns az államhatárt, szándékossága embercsempészésre terjedt ki, azonban a megsegített személy védett helyzetéről tévedésből nem tudott, mégis ezt a tévedést javára írjuk. Ha

⁴⁶ A nemzetközi védelem iránti kérelmek tekintetében az Unión belüli nemzetközi védelem iránti közös eljárás létrehozásáról, valamint a 2013/32/EU irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2024/1348 rendelet 79. cikk (3) bekezdése alapján 2026. június 12. napjáig irányadó, a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló 2013/32/EU irányelv 2. cikk c) pontja szerint „kérelmező” a harmadik ország olyan állampolgára, vagy olyan hontalan személy, aki nemzetközi védelemért folyamodott, és kérelme ügyében még nem hoztak jogerős határozatot.

⁴⁷ 2013/32/EU irányelv 6. cikk (2)-(3) bekezdés.

⁴⁸ Lásd az államhatárőröl szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 11. §.

⁴⁹ Vö. Európai Unió Bíróságának a C-808/18. sz. ügyben hozott ítélete a Bizottság kontra Magyarország, 2020. december 17.

⁵⁰ Egy közelmúltbeli olaszországi kutatás rámutatott, hogy egyes európai államok – így pl. Olaszország – egyre gyakrabban vonják felelősségre az illegális migránsokat – beleértve a menedékkérőket is – a saját migrációs útjuk során az embercsempészsben való részvételük miatt. A kutatás eredményeként megállapítást nyert, hogy 2015 és 2018 között az Olaszországba érkező migránsokat szállító kis csónakok „kapitányait” és navigátorait (olaszul: scafisti, azaz hajócsempészek) közül mintegy 1300-at tartóztattak le embercsempészs gyanújával. E személyek többnyire maguk is menedékkérők, akikre nézve a büntetőeljárás lefolytatása azzal a többlethátránnyal jár, hogy büntetőjogi felelősségük megállapítása esetén a menekültstátusz megszerzéséből kizárttá válnak. Erre lásd Flavia Patane – Maarten P. Bolhuis – Joris van Wijk – Helena Kreiensiek: *Asylum-Seekers Prosecuted for Human Smuggling: A Case Study of Scafisti in Italy. Refugee Survey Quarterly*, 39 (2020), 123–152. o.

azonban nem ezzel a szándékkal jár el, hanem arról tud, hogy a migráns szabályszerűen kíván menekültügyi eljárást kezdeményezni, a tényállásszerűség eleve hiányzik, és a cselekmény nem bűncselekmény. Ez utóbbi tudattartalom megállapítására adna alapot azon körülmény, ha ő és a szállított személy nyomban valamely magyar menekültügyi hatóságnál nyújtana be kérelmet (pl. Szegeden).

3.2. A segítségnyújtás jogellenes jellege. Az embercsempészség esetében is irányadó, hogy a büntetőjogi felelősség megállapításának feltétele a tényállásszerű cselekmény büntetőjog-ellenessége. Ezzel összefüggésben a bírói gyakorlat korábban rámutatott, hogy a tiltott határátlépőnek nyújtott segítség büntetőjog-ellenessége a végszükség szabálya [Btk. 23. § (1) bekezdés] alapján akkor lehet kizárt, ha a segítségnyújtásra még akkor kerül sor, amikor a határátlépők személye közvetlen és másként el nem hárítható veszélyben van. Ebből következően a jogellenesség adott, ha az elkövetők a háború elől a magyar államhatáron keresztül menekülő személyeknek már Magyarország területén nyújtanak továbbkísérés formájában segítséget.⁵¹

A jogszabályi engedély (Btk. 24. §) büntetendőséget kizáró hatással csak akkor bírhat, ha az adott jogszabály a konkrét magatartást kifejezetten megengedi vagy büntetlenné nyilvánítja. Erre figyelemmel nem mentesülhet a büntetőjogi felelősség alól az a személytaxi-szolgáltatást nyújtó személy, aki a személygépkocsival díj ellenében végzett közúti személyszállításról szóló szerinti szerződéskötési kötelezettségre⁵² hivatkozással szállít – általa tudottan a határon meg nem engedett módon átlépő – személyeket az államhatártól az országba belseje felé. A hivatkozott rendelet ugyanis kifejezett, a büntetőjog-ellenesség kizárását eredményező felhatalmazást nem ad a határt meg nem engedett módon átlépő személyek szállítására. Ilyen helyzetben a személytaxi-szolgáltatást nyújtó személynek a Btk. rendelkezésére figyelemmel a szállítást meg kell tagadnia akkor is, ha a rendelet ilyen megtagadási okot nem nevesít.⁵³

Mindezekon túlmenően azonban kérdésként felmerülhet, hogy az elkövetési magatartás körébe tartozó humanitárius segítségnyújtást érintően lehetne-e jogellenességről beszélni. A nemzetközi humanitárius jog (különösen 1951 menekültügyi egyezmény, 1967-es jegyzőkönyv, ENSZ tengerjogi egyezmény) megköveteli a segítségnyújtást az alapvető szükségletek kielégítése körében, e cselekmények esetén (étel, ital adása, kimentés a folyóból a kékhátáron stb.) a jogellenesség kizárása elvileg lehetséges lenne, azonban az embercsempészségi ügyekben az államhatár átlépését tipikusan nem ilyen cselekményekkel segítik a tettesek.

3.3. Az embercsempészség szándékossága. A bűncselekmény kizárólag szándékosan követhető el, a tettes szándékosságának át kell fognia azt, hogy a

⁵¹ BH2002. 253.

⁵² Lásd a személygépkocsival díj ellenében végzett közúti személyszállításról szóló 176/2015. (VII. 7.) Korm. rendelet 20. § (1) bekezdés.

⁵³ Vö. a személygépkocsival díj ellenében végzett közúti személyszállításról szóló 176/2015. (VII. 7.) Korm. rendelet 20. § (1) bekezdés 20. § (3) bekezdés, korábban hasonlóan BH1996. 460. Ehhez lásd továbbá Gál i.m.

másik személy (migráns) a jogszabályi rendelkezések megszegésével fogja (tervezi) átlépni az államhatárt, és azt is, hogy magatartása alkalmas lehet arra, hogy ez meg is történjen. A segítő magatartás konkrét alkalmasságát kell itt átfognia a tények tudatának. A szándékosság fennállására a bíróság alappal tud következtetni a konkrét segítségnyújtási cselekmény jellegéből, azaz például a zöldhatáron való átvezetés szükségessége nyilvánvalóan akként merülhet csak fel, ha egyébként a kijelölt határátkelőhelyen – okmányok vagy jogcím hiányában – nem tudnának átkelni a migráns személyek. Tehát az elkövetési magatartást megtestesítő reáltények ismerete és felismerése általában közvetíti a szándékossághoz szükséges, a tudati oldalon megjelenő előrelátást.

Itt jut jelentőséghez ismét az a kérdés, hogy az „alapcselekmény” jogszerűtlenségét tényállási elemként tekintjük-e avagy sem. A korábban idézett – téves – érvelés alapján a tettes tudatának ki kellene terjednie a „kerettényállást” kitöltő normák ismeretére (vagy legalábbis a főbb szabályozási tartalomra), miközben erről a bűncselekmény esetén nincsen szó és a bíróság nem is vizsgálja, hogy felismerte-e a vádlott azt, hogy a migráns személy „alapcselekménye” a vonatkozó normákba ütközik-e. Valójában a fenti megközelítést alapul véve fog a szándékosságra következtetni.

A menekült vonatkozásában fennálló eltérő joghelyzet az elkövető szándékosságára nézve annyiban jelent további kérdést, hogy megvalósulhat-e a tettes sikeres védekezése akként, hogy arra hivatkozik, hogy az általa segített személy menekült vagy legalábbis ő azt hitte, hogy az. A vizsgált ügyekben, amelyekben előkerült ez a védekezés, az utaztatás körülményeiből valóban a határátlépés jogszerűtlenségre lehet következtetni, tehát az embercsempész szándékossága ilyen esetekben is fennáll. Ugyanakkor a korábban kifejtettek miatt az alkalmatlan kísérlet megállapításának elvi lehetőségét nem lehetne ilyenkor kizárni.

3.4. Az embercsempészás elkövetője. Az embercsempészás tette – az alapcselekményt kifejtő tiltott határátlépő kivételével – bárki lehet, de mintánkban az átlagos elkövető külföldi állampolgárságú 25-40 év közötti férfi volt. Az általunk megvizsgált 494 ügyben mindösszesen 533 elkövető szerepelt, amelyből összesen csupán 4 női tettes volt, és az összes elkövető között 48 ország állampolgárait azonosítottuk be, többen kettős állampolgárok. A legtöbb elkövető román, szerb és ukrán állampolgárságú (vagy ezen állampolgárságokat is viselő kettős állampolgár).

A bűncselekményi tényállás sui generis jellegéből adódóan valamennyi, releváns segítséget kifejtő elkövető tettesnek minősül, azon belül is – a tipikusan társas megvalósításra figyelemmel – gyakorlati jelentősége a társtettesi elkövetésnek van. Az ítélkezési gyakorlat szerint a társtettesi minősítés akkor is megállapítható, ha az elkövetőtárs beazonosítására a büntetőeljárás során nem kerül sor, ugyanakkor a többes segítségnyújtás jegyei az elkövetéshez kapcsolódóan felismerhetők. A vizsgált 494 aktából 5-ben nem szerepelt a társtettesi minőségben történő elkövetés megállapítása; azonban ebből egy előkészületi szakban rekedt embercsempészás volt, egy másik esetben pedig súlyosító körülményként értékelte a bíróság a társtettesi elkövetést. Valójában tehát az esetek 99,2%-ban megállapításra került a fentiek szerint a társtettség. Ezek közül 49 esetben eljárásban (n=494, 9,9%) a

bíróság előtt is társtettesek álltak, de ezen ügyek egy részében további háttérsegítők közreműködése már nem került megállapításra. A többi esetben a fentiek szerint, tehát az elkövetőtárs beazonosítása nélkül került megállapításra a társtettesesség.

Ezzel kapcsolatban kiemelendő, hogy a bűncselekmény rendszerint szervezett keretek között valósul meg, így annak bűnszervezetben elkövetéséért való felelősséget akkor is meg lehet állapítani, ha az elkövető csak alkalmasszerűen, egyetlen cselekményével működött közre úgy, hogy tudata átfogta a bűnszervezet objektív elemeit.⁵⁴

3.5. Az embercsempészség rendbelisége. A tényállás 2002. április 1-jei hatállyal történő átalakításáig egységes volt az ítélkezési gyakorlat abban, hogy az embercsempészség annyi rendbeli bűncselekmény, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújt. E megközelítésnek az alapja az volt, hogy az embercsempészség bűncselekményét a jogalkotó a tiltott határátlépés törvényi tényállásáról választotta le, annak előkészületi, illetve részesi tevékenységeiből alkotva önálló (sui generis) bűncselekményt. Erre figyelemmel e bűncselekmény az alapcselekmény jellegénél fogva osztotta az egység-többség szabályait illetően a tiltott határátlépés jogi sorsát. Márpedig az utóbbi bűncselekményt a határt tiltott módon átlépők száma szerinti halmazatban kellett megállapítani. Az embercsempészség rendbelisége így mindig a határt tiltott módon ténylegesen vagy potenciálisan átlépő személyek száma szerint alakult.⁵⁵

Ahogy arról a fentiekben már szóltunk, 2002. április 1-jétől a minősített esetek közé azonban bekerült az „államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva” elkövetési mód, amely törvényi egység (összefoglalt bűncselekmény) létrehozásával egyértelműsítette, hogy az azonos segítségnyújtással érintett személyek többsége nem eredményez bűnhalmazatot.⁵⁶

Ennek következtében a joggyakorlatban kérdéssé vált, hogy mely körülmény határozza meg e deliktum rendbeliségét és folytatólagos elkövetés felhívásának helye lehet-e vagy sem.⁵⁷ A Kúria a Bfv.II.1138/2018/8. számú felülvizsgálati döntésében a korábbi joghelyzethez igazodó bírói gyakorlat továbbélése mellett foglalt állást, azaz az említett végzés indokolása alapján az embercsempészség annyi rendbeli, ahány államhatár átlépéséhez az elkövető segítséget nyújt. Ehhez képest a Kúria egyik korábbi eseti döntésében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a több államhatár tiltott átlépésének rövid időn belül való többszöri segítése azonban eleve nem eredményez halmazatot, és az embercsempészség bünteténél a folytatólagos elkövetés – az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén – az azonos sértett sérelmére elkövetés hiányában is megállapítható.⁵⁸

Utóbbi felfogással egyezően a Kúria a Bfv.III.1525/2018/7. számú végzésében úgy foglalt állást, hogy „a határok sérthetetlenségéhez fűződő érdek kétségtelen. Azonban nem valamely ország államhatárának átlépéséhez való segítségnyújtás a

⁵⁴ 4/2005. Büntető jogegységi határozat V. pont.

⁵⁵ BH1986. 484.

⁵⁶ Vö. Btk. 353. § (2) bekezdés b) pont.

⁵⁷ Ennek kapcsán a jogirodalomban is ellentétes értelmezéseket találhattunk. Ezek részletező bemutatására lásd Tóth i.m. 5.2.2.-5.2.3. pont.

⁵⁸ Kúria Bfv.III.1.467/2017/6. Korábban hasonlóan BH2008. 319. I.

büntetéssel fenyegetett, hanem államhatár (jogszabályi rendelkezések megszegésével való) átlépését célzó segítségnyújtás. A több határ átlépésére vonatkozó (átlépést célzó) segítségnyújtás - értelemszerűen - a bűnelkövetői magatartás szervezettségére, »iparszerűségére« ad egyértelmű következtetési alapot, viszont nem halmazza a jogtárgysértést.”⁵⁹

A fentiekben felvázolt anomália feloldása során álláspontunk szerint abból szükséges kiindulni, hogy az embercsempészás kriminalizációjának indoka az államhatár (jogszabályi rendelkezések megszegésével való) átlépését célzó segítségnyújtás büntetni rendelése. Ebből következően az ugyanazon segítségnyújtás több államhatárt is érintő jellege a bűncselekmény tárgyi súlya körében értékelendő, de az egység-halmazati minősítés során jelentőséggel nem bíró tényező.⁶⁰ Az időben-térben egymástól elkülönülő segítségnyújtások esetében pedig a folytatólagos elkövetés megállapításának lehet helye.

4. Büntetéskiszabási kérdések

Az embercsempészás miatt lefolytatott büntetőeljárások előfordulása ciklikus jelleggel dömpingszerű, azok jellemző ismérvei limitáltak és egyben hasonlatosak: vádlott tettenérése, szervezett elkövetési körülmények, nemzetközi elem, kevés számú bizonyíték⁶¹. A fentiekben részletezett sajátosságok okán a bírói mérlegelés tere rendkívül szűk, különös tekintettel arra is, hogy a kiszabható büntetések és intézkedések köre is igen korlátos. Az individualizációs büntetéskiszabásnak valójában nincs tág tere ezekben az ügyekben, azonban általában van beismerés és a bizonyítékok is rendelkezésre állnak⁶² így azok értékelése nem bonyolult feladat, a bírói munka elsősorban a büntetéskiszabási körülmények értékelésére korlátozódik.

Az általunk vizsgált büntetőeljárásokban figyelembe vehető enyhítő körülményként jelent meg:

- a beismerés és a cselekmény megbánása, adott esetben a hatóságokkal való készséges együttműködés;
- a vádlott személyi körülményei, így általa eltartott kiskorú személyt vette figyelembe a bíróság (illetve azt, hogy egy fő vagy több van-e ilyen helyzetben), a vádlott, illetve az eltartottak egészségi állapotát, a vádlott büntetlen előéletét vagy azt, ha fiatal felnőtt életkorú.
- Ezzel szemben súlyosító körülményként vették figyelembe a bíróságok azt, hogy
- veszélyeztette-e a szállítás a közlekedés biztonságát vagy nem (például okozott-e balesetet, a személyszállítás megfelelt-e a minimális biztonsági követelményeknek, vagy megsértette azokat),
- a szállított személyeknek a Btk. 353. § (2) bekezdés b) pontja szerinti minősítést megalapozó mértéken felüli tényleges számát,

⁵⁹ Kúria Bfv.III.1525/2018/7.

⁶⁰ Ugyanígy Kúria Bfv.1513/2019/6., szakirodalomban hasonlóan Tóth i.m. 5.2.3. pont.

⁶¹ Lásd Fantoly – Gál – Kelemen i.m. 411-412. o.

⁶² Lásd Fantoly – Gál – Kelemen i.m. 411-412. o.

- az elkövetés helyén és vonzáskörzetében (Csongrád-Csanád vármegye) az embercsempészség elszaporodottnak tekinthető-e.

Az elsőfokú ítéletek egy részében megjelent még egy speciális enyhítő körülmény: „a vádlott a magyar nyelvet nem ismeri, a vele szemben kiszabott szabadságvesztés büntetést külföldön, idegen környezetben kell letöltenie, mely a büntetés elviselését nehezíti.” Ennek oka, hogy egy időszakban az ítélkezési gyakorlat e helyzet valódi nehézségét és a magyar nyelv nem tudásából fakadó többlet-terhet vette figyelembe és így enyhítő körülményként értékelte, azonban a korábban is említett 3/2023. (I.12.) Korm. rendelet következményei miatt (azaz, hogy lényegében a külföldi állampolgárságú elítéltnak nem is kötelező a magyar büntetés-végrehajtási intézményben letöltenie a büntetését a reintegrációs őrizet új szabályai miatt)⁶³ és idővel kikopott a gyakorlatból. Ennek ellenére a vizsgált időszakban voltak még olyan elsőfokú ítéletek, amelyek e megváltozott joghelyzetre (és tényleges helyzetre) nem reflektáltak, és tartalmazták ezt az enyhítési okot. Ezen ítéletek esetében azonban, ha nem emelkedtek elsőfokon jogerőre, a másodfokú tanácsok rendre mellőzték ezen körülmény figyelembe vételét a 3/2023. (I. 12.) Korm. rendelet által bevezetett, a végrehajtás félbeszakítása és átadása körében releváns új jogszabályi rendelkezések miatt. Másfelől pedig a mellőzés indokolásaként azt is megfogalmazták a másodfokú ítéletek, hogy – ezekben az esetekben – mivel a vádlott kifejezetten büncselekmény elkövetése céljából érkezett Magyarországra, nyilvánvalóan felmérte azt, hogy elfogása esetén cselekményének következményeit Magyarországon kell viselnie. Harmadrészt pedig azt is kiemelték ezek a mellőzési indokolások, hogy a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény megfelelően biztosítja az anyanyelvhasználathoz való jogot a büntetés végrehajtása során is.

5. Zárszó helyett – további vizsgálódások

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán több munkatársunkkal (Fantoly Zsanett, Kelemen Bálint, Kovács Péter) kutatásokat folytatunk az *embercsempészség elleni állami fellépés* eszközrendszerét illetően. Ennek érdekében áttekintettük a magyar anyagi jogi- és eljárásjogi keretrendszert, továbbá célkitűzésünk volt betekinteni az ilyen büncselekmények miatt folytatott büntetőeljárások dinamikájába és a felelősségrevonás főbb ismérveibe. Ehhez megvizsgáltuk a fentiekben említett büntetőügyek iratanyagát, és azok adatai alapján tudományos szempontok szerint értékeltük és összehasonlítottuk az eljárásokat.⁶⁴ Megállapítottuk a döntéshozó bíró számára rendelkezésre álló mérlegelési tartományokat és beazonosítottuk a kialakult ítélkezési (büntetéskiszabási) gyakorlat visszatérő, tehát állandósult elemeit. Ezt követően statisztikai feldolgozást tervezünk, majd az adatokból tanulóadatbázist építünk és algoritmikus támogatással (mesterséges intelligencia alapú megoldással) elemezzük az adatokat a kontrolladatokon fogjuk tesztelni az algoritmus működését. A kísérlet tudományos célokat szolgál, szeretnénk megvizsgálni, hogy alkalmas-e az algoritmus

⁶³ Ennek anomáliáiról lásd részletesen: Gál – Karsai i.m. 9-18. o.

⁶⁴ Gál – Fantoly – Kelemen i.m. 413. o.

a kontrollakták szerinti büntetőügyekben megfelelő javaslatot tenni, illetve van-e egyezés, illetve korreláció a kontrollaktákban szereplő ügyek döntéseivel. Amennyiben helyes és/vagy elfogadható predikciót tesz a kontrolladatok alapján, valós predikciós kísérlet lefolytatását tervezzük, azaz az újabban felmerülő ügyekre is szeretnénk alkalmazni az algoritmusunkat. Amennyiben pedig nem tesz elfogadható előjelzést, akkor további vizsgálatot kell elfolytatni, hogy széttartó és töredezett büntetéskiszabási gyakorlattal van-e dolgunk, s amennyiben igen, annak okait szintén meg kell vizsgálni. A kísérlet legáltalánosabb jogelméleti, kriminológiai és büntetőjogi keretrendszerét korábban bemutattuk,⁶⁵ a jogi megfelelőségi elemzést és a kísérlet tudományos módszertanát külön tanulmányban fogjuk elemezni.

Irodalomjegyzék

- Bakonyi Mária: A vagyoni haszonszerzési célzat embercsempészés büntetténél. *Magyar Jog* 69 (2022) 443-451. o.
- Bartus Gábor: Az embercsempészés bűncselekmény statisztikai alakulása 2015–2022 között. *Határrendészeti tanulmányok* 20 (2023) 5-15. o.
- Éberhardt Gábor: Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában. *Belügyi Szemle*, 69 (2021) 345-374. o. DOI: 10.38146/BSZ.2021.3.1
- Fantoly Zsanett – Gál Andor – Kelemen Bálint: Az embercsempészés büntette miatt indult büntetőügyek büntetőeljárásai sajátosságai a Szegedi Járásbíróság 2022-2023. évi joggyakorlatának tükrében. *Magyar Jog* 72 (2025) 409-417. o. DOI: 10.59851/mj.72.07.1
- Flavia Patane – Maarten P. Bolhuis – Joris van Wijk – Helena Kreiensiek: Asylum-Seekers Prosecuted for Human Smuggling: A Case Study of Scafisti in Italy. *Refugee Survey Quarterly*, 39 (2020), 123–152. o. DOI: 10.1093/rsq/hdaa008
- Gaál Gyula: Az embercsempészés büntetőjogi aspektusból. *Belügyi Szemle*, 64 (2016), 77-89. o. DOI: 10.38146/BSZ.2016.12.7
- Gaál Gyula: Az embercsempészés jellemzői Magyarországon, in: *Kompendium - Írások Fenyvesi Csaba egyetemi tanár születésének 60. évfordulójára*. (szerk.: Herke Csongor) Pécs, 2021, 39-44. o.
- Gaál Gyula: Az embercsempészés a magyar büntetőjogban. *Belügyi Szemle* 71 (2023), 2051-2059. o. DOI:10.38146/BSZ.2023.11.11
- Gál Andor: A közigazgatás rendje elleni bűncselekmények, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2023. szeptember 1. időállapotú, 2024. évi Jogtár-formátumú kiadás.
- Gál Andor – Karsai Krisztina: Szankciós megoldások a migrációs krízis enyhítése, majd a börtönnépesség visszaszorítása érdekében Magyarországon. *Európai Jog* 24 (2024), 9-18. o.

⁶⁵ Karsai i.m. 389-399 o.

-
- Hautzinger Zoltán: Idegenrendészet a büntető igazságszolgáltatás szolgálatában. *Belügyi Szemle*, 71 (2023), 375-393. o. DOI:10.38146/BSZ.2023.3.2
 - Karsai Krisztina: Algoritmikus támogatás a büntetőbírói döntéshozatalban – elméleti alapok egy büntetőeljárás kísérlethez. *Jogtudományi Közlöny* 79 (2024), 389-399. o. <https://doi.org/10.59851/jk.79.09.1>
 - Sántha Ferenc – Bartkó Róbert: Criminal Legal Steps to Stop the Irregular Migration in Hungary. *European Journal of Crime Criminal Law and Criminal Justice* 32 (2024), 197-219. o. DOI: 10.1163/15718174-bja10056
 - Tóth Géza: A Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott döntése embercsempészás büntetében. *Jogesetek Magyarázata* 12 (2021), 29-42. o.
 - Windt Szandra: Az embercsempészéssel kapcsolatos büntetőügyek aktuális problémái. *Ügyészek Lapja* 22 (2015), 5-14. o.
 - Zsirai Veronika: Az illegális be- és átvándorlás segítése - az embercsempészás bűncselekménye. *Ügyészek Lapja*, 1 (2019), 35-45. o.
-